

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

לקוטי שיחות

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

שניאורסאהן

מליובאוויטש

תולדות

מתורגם ומעובד לפי השיחות של לקוטי שיחות חלק ה
(תרגום חפשי)

יוצא לאור על ידי
„מכון לוי יצחק”
כפר חב"ד ב'

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים ושש לבריאה
שבעים וחמש שנה לנשיאות כ"ק אדמו"ר מלך המשיח

לזכות

הת' אלחנן דובער שמעון שיחי' בן מרת גני' ע"ה
לרגל יום ההולדת שלו לאוויש"ט,
ביום ג' כסלו ה'תשפ"ו

ולזכות

אחותו חנה תחי' בת מרת גני' ע"ה

*

נדפס ע"י אביהם

הרה"ת ר' מנחם מענדל שיחי'
מאראזאוו

הי' שותף בהפצת עניני "משיח וגאולה"!!!
להקדשות ולפרטים נוספים:
טל.: 753-6844 (718) או 934-7095 (323)
אימייל: info@torah4blind.org

Be A Partner

In Spreading *Inyonei Moshiach U'geula*!!!
To Dedicate This Publication
In Honor Of Your Family Or A Loved One
For More Info. Call:
(718) 753-6844 or (323) 934-7095
or email: info@torah4blind.org

For this and other books on Moshiach & Geulah, go to:

<http://www.torah4blind.org>

TO DEDICATE AN ISSUE IN HONOR OF A LOVED ONE, CALL (323) 934-7095

הכתובת להשיג השיחות באינטרנט:
<http://www.torah4blind.org>

תולדות

א. "מאה שערים"

מן הפסוק "ויוזע יצחק... מאה שערים"¹ מצטט רש"י² את המלים "מאה שערים", והוא מפרש: "שאמדה כמה ראיה לעשות, ועשתה על אחת שאמדה מאה. ורבותינו אמרו³ אומד זה למעשרות היה".

במבט ראשון נראה, ש"ורבותינו אמרו..." איננו פירוש נוסף ל"מאה שערים", אלא רק הסבר על הפירוש "שאמדה כמה ראיה לעשות": מטרת האומד היתה לצורך המעשרות.

אך לפי זה תמוה: מה קשה כאן לרש"י בדרך הפשט, אשר עליו להבהיר על ידי מאמר רבותינו "אומד זה למעשרות היה"? הן זהו דבר רגיל⁴, אשר אף ילד מכיר: כאשר קונים שדה, מעריכים אותו כדי לדעת אם מחירו כדאי, וכן כאשר יש לחרוש ולזרוע בשדה וכו', מעריכים כמה תבואה הוא יכול להצמיח, כדי לדעת אם וכמה כדאי להשקיע בעיבודו. לשם מה צריך רש"י לפרש, שהאומד היה לצורך מעשרות?

יש המפרשים⁵, שרש"י מיישב כאן את השאלה המובאת במדרש³: "והלא אין הברכה שורה על דבר שהוא במשקל..."⁶ ומפני מה מדד אותה, ולכן הוא מבאר, כמדרש, שהאומד היה לצורך מעשרות.

אך קשה להבין כך בפירושו רש"י, כי בפירושו על התורה מיישב רש"י רק שאלות המתעוררות לפי הפשט. ובפשט הפסוקים אין מוזכר בשום מקום שאין הברכה שורה על דבר שבמדה.

מכך מובן, שבדבריו "ורבותינו אמרו" זה למעשרות היה, אכן מתכוון רש"י לומר פירוש אחר על "מאה שערים", החולק על

(7) וגם במדרש יש לומר, שהקושיא "מפני מה מדד אותה", אינה על אמידת השדה קודם שעשתה התבואה – כי אף שאין הברכה שורה על דבר שבמדה, הרי הוצרכו לאמוד את השדה בכדי לדעת אם כדאי לקנותה ולזרוע אותה* – כי אם, על מדידת התבואה לאחר הצמיחה. [כי ממ"ש "וימצא גו' מאה שערים" מוכח לכאורה, שנוסף על אמידת השדה קודם שעשתה התבואה – "שערים" – מדד את התבואה ומצא שעשת מאה כמה שהאמידה]. ועל מדידה זו מקשה: "והלא אין הברכה שורה כו' מפני מה מדד אותה". (ועפ"י מובן: (א) דיוק לשון המדרש "מפני מה מדד אותה", ולא "מפני מה אמדה". (ב) תירוק המדרש "מפני המעשרות", ובהאומד שקודם הצמיחה אין כל תועלת למעשרות, כדלהלן סעיף ב').

אבל בפירוש "א"א לפרש כן. ** (א) מלשון רש"י "אומד זה למעשרות ה"ו" מוכרח דקא' אדלעיל מיני' (אומד ד"שערים" ולא "וימצא"). (ב) רש"י שטעלט זיך על התיבות "מאה שערים", ואינו מביא כלל תיבת "וימצא" (כבמדרש שם). (ג) בדרך הפשט, "וימצא" אין פירושו מדידה. וגם אין צורך במדידה בשביל למצוא כו' שהרי כשראה שחלק הכי קטן של השדה עשה ק' פעמים יותר משיעירו אותו (וממדידה הקודמת ידוע גודל השדה), ידע בדרך ממילא הסך הכל של התבואה – "וימצא", וא"צ למדידה שני'.

(*) נוסף לזה מה שאין הברכה שורה, הוא על דבר שבמדה דוקא (ובלשון הש"ס: על דבר המדוד). אבל לא על דבר הנאמד. ובמילא אין שייך להקשות על אמידת השדה "והלא אין הברכה שורה על דבר שהוא במדה". (וראה גם אוה"ח כאן: והגם שנמדד שנועד שיעור מאה שיעורים אעפ"כ ויברכנו ה". הרי שהפלא ב"ויברכנו" הוא בזה שהברכה שרתה לאחרי שנועד שיעור מאה שיעורים (שגם לאח"כ ה"י ברכה, וכדלקמן בפנים סוף סעיף ב'). אבל לא בהשראת הברכה לאחרי שיעורו).

(**) נוסף על מה שבדרך הפשט א"צ לביאר גם על המדידה שלאחרי הצמיחה, כי בפשטות הכתובים לא נמצא הענין ד"אין הברכה שורה על דבר שהוא במדה". והרי כל הקושיא שבמדרש "מפני מה מדד אותה" הוא מטעם זה.

להביא את 770 הביתה!

כל מי שהיה ב-770 אי פעם, זוכר בודאי את שלל

הקובצים והעלונים המחולקים בכל ליל שבת קודש

כעת ניתן להשיג את חלקם ברשת האינטרנט, אצלך בבית!

קבצים גרפיים וקבצי טקסט:

דבר מלכות: שיחות כ"ק אד"ש מה"מ מהשנים תנש"א-תשנ"ב.

יחי המלך: קונטרס שבועי, הכולל שיחות-קודש בעניני גאולה ומשיח.

המעשה הוא העיקר: לקט הוראות למעשה בפועל משיחות כ"ק אד"ש מה"מ (החל משנת תשמ"ח).

שיחת הגאולה: גיליון שבועי של ימות המשיח, בהוצאת "האגודה למען הגאולה האמיתית והשלמה".

מעין חי: גיליון שבועי לילדים, בהוצאת "מכון לוי יצחק" בכפר חב"ד ב'.

האמונה הטהורה: גיליון שבועי בעניני אחרית הימים.

קבצים גרפיים בלבד:

לקוטי שיחות: שיחה מוגהת של כ"ק אד"ש מה"מ היו"ל לקראת כל שבת ב-770,

על-ידי "ועד להפצת שיחות".

חדש לקוטי שיחות (מתורגם): שיחה מוגהת של כ"ק אד"ש מה"מ הנדפס בספרי

לקוטי שיחות, בהוצאת "מכון לוי יצחק" בכפר חב"ד ב'.

להקהיל קהילות: גיליון שבועי מתורתו של משיח בעניני הקהלת קהילות בשבת,

בהוצאת צא"ח העולמית, ניו-יורק.

קבצי טקסט בלבד:

פנימיות: ירחון לבני הישיבות, בהוצאת מרכז את"ה בארץ הקודש.

לקוטי ניגונים: שתי חוברות על הניגונים שניגן וביאר כ"ק אד"ש מה"מ, בהוצאת קה"ת (תשנ"ב).

דרך הישרה: (אידיש) קונטרס מיוחד לילדים, הכולל שיחות-קודש בעניני גאולה ומשיח.

לעבן מיט דער צייט: (אידיש) קטעים לפרשת השבוע מתוך הספר, בהוצאת ישיבת

"אהלי תורה", ניו-יורק.

דבר תורה: (אידיש) דף שבועי לילדים, היו"ל על-ידי מוסד חינוך "אהלי תורה", ניו-יורק.

כמו-כן ניתן להוריד באתר את "קונטרס בית רבינו שבבבל"

ושיחת ש"פ שופטים ה'תנש"א

מדור מיוחד לספרים וחברות באנגלית בעניני גאולה ומשיח!

האתר מנוהל ע"י הרה"ת ר' יוסף-יצחק הלוי שגלוב

וכתובתו: <http://www.moshiach.net/blind>

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד!

ג. "בארץ היא בשנה היא" – הדגשת הברכה:

רש"י אינו מסתפק בפירוש הפשוט, שהמשמעות של "מאה שערים" היא "שאלמדה כמה ראויה..." והוא מביא את הפירוש של "רבותינו", שהאומד היה לצורך מעשרות, מפני שלפי הפירוש הפשוט אין מובן:

לפני המלים "מאה שערים" נאמר בפסוק "בארץ היא..." בשנה היא". ומפרש רש"י, שהיתה זו ארץ קשה ושנה קשה¹⁰. וכיון שבהערכת השדה "כמה ראויה לעשות" לקחו, כמובן, בחשבון גם את הנתונים של "ארץ קשה" ו"שנה קשה",

אשר בנוסף לחסרון שבכל אחד מהם בנפרד, הרי הם משפיעים זה על זה: שנת רעב משפיעה על כך שלא זו בלבד שהאדמה "אינה חשובה כארץ ישראל", אלא היא נעשית "ארץ קשה". וכן להיפך – "הארץ היא" משפיעה לרעה על השנה, שלא זו בלבד שהיא "אינה כתיקונה", אלא היא נעשית "שנה קשה"¹¹.

(בכך מובן מדוע לאחר שמפרט רש"י את שני החסרונות בנפרד: "בארץ היא" – אף-על-פי שאינה חשובה כו', בשנה היא – אף-על-פי שהיא כתיקונה כו', הוא מציין שוב ביחד: "בארץ היא בשנה היא וכו', שהארץ קשה והשנה קשה", ובכך הוא מוסיף על הנאמר קודם, שכאשר שני החסרונות מופיעים ביחד,

הפירוש "שאלמדה כמה ראויה לעשות ועשתה..."

כך מוכח גם מלשוננו של רש"י "ורבותינו אמרו": אילו היה רש"י מתכוון לבאר על ידי מאמר רבותינו רק את פירושו הקודם, הוא היה אומר "ואמרו רבותינו" (המלה "ואמרו" תחילה), ואז הכוונה היא להמשך הפירוש הקודם: ועל כך אמרו רבותינו. לעומת זאת, הביטוי "ורבותינו אמרו" (המלה "ורבותינו" תחילה) מביע, שרבותינו חולקים ואומרים אחרת מן המובא לפני כן.

ב. פי מאה – לפני הצמיחה או אחריה

ההבדל בין שני הפירושים מובן בפשטות: לפי הפירוש הראשון, "שאלמדה כמה ראויה לעשות..." ברור שהערכת השדה היתה לפני הצמיחת התבואה, ולכן יוצא, שמשמעות המלים "מאה שערים" היא, כפי שמסיים רש"י: "ונשתה על אחת שאלמדה מאה", שהשדה הצמיח פי מאה מן ההערכה. ואילו לפי הפירוש "אומד זה למעשרות היה", נעשתה ההערכה לאחר צמיחת התבואה,

שהרי לפני הבשלת התבואה אין מעריכים את השדה לצורך מעשרות, כי מצוה זו חלה רק לאחר שהתבואה צמחה ונקצרה וכו', כיון שבמשך הזמן, עד שתבשיל התבואה, עלולים לחול שינויים בשדה התבואה – לשבח או לגריעותא – ועל ידי כך תשתנה גם הערכת כמות המעשר.

ולפי זה, הפירוש של "מאה שערים" הוא, שלאחר הבשלת התבואה ולאחר הערכתה, ואף לאחר מדידתה המדויקת⁸, נוספה בה בבת אחת כמות של פי מאה – לאחר הצמיחה⁹.

(8) שהרי אין מעשרין באומד (רמב"ם הל' מעשר פ"א הי"ד. וכן מובן גם בפשטות מהשם "מעשר"). ומ"ש רש"י "אומד" – ולא מדידה – כי בא לפרש תיבת "שערים" שכתוב. (9) במדרש שם א"א לפרש ש"מפני מה מדד אותה מפני

המעשרות" קאי על "שערים" (ופירוש "מאה שערים" הוא שלאחרי המדידה למעשרות ניתוסף מאה פעמים) וחוזר ממ"ש קודם "ועשת מאה כמה שהאמידה" – כי לפי"ז הוצרך לומר "אלא מפני המעשרות". ולכן מוכרח לפרש שקאי על "וימצא", כנ"ל הערה 7. אבל כוונת רש"י ב"ורבותינו אמרו כו'" הוא לפרש התיבות "מאה שערים", כבפנים, וראה לעיל ע' 51 הערה 28.

(10) ומה שהפסוק מפסיק בתיבת "וימצא" בין "בארץ היא" ל"בשנה היא" – כי עיקר ההצלחה ב"זירוע" תלוי תיכף באופי הארץ; ד"וימצא" (בגמר הצמיחה) – בהמשך ואופי הזמן שכן הוריעה עד גמר הצמיחה. (11) ועפ"ז מובן בפשטות מה שרש"י כותב "קשה", ומשנה ממ"ש קודם "אינה חשובה"; "אינה כתיקונה".

מציאותו דמלך המשיח.

ועי"ז ולאח"ז באה התגלותו לעין כל ע"י פעולותיו כו'...

(משיחות ליל ה' פ' תולדות, אדר"ח כסלו, וש"פ תולדות, ב' כסלו תשנ"ב)

התוצאות קשות הרבה יותר, עקב ההשפעה ההדדית¹²,

ואם כך מובן, שמפני שני החסרונות, הוערכה על פי האומד מלכתחילה כמות קטנה ביותר של תבואה, וכאשר צמחה תבואה "על אחת שאמדה מאה", מדובר בכמות שהיא פי מאה בלבד מכמות קטנה זו.

ולפי זה מתעוררת השאלה: כיון שבשדה צמחה תבואה רק בכמות שהיא פי מאה מ"על אחת שאמדה", הרי אין ניכרת התוספת בגודל הברכה בהדגשת "בארץ" ההיא בשנה ההיא, כי לעומת האומד הזעיר עקב התנאים של "ארץ קשה" ו"שנה קשה", אין בכך פלא רב יותר, מאשר אותה ברכה של פי מאה היתה צומחת בהשוואה לאומד גדול יותר של שנה טובה וארץ טובה – ואילו בפשטות מובן, שגם הנתונים של "בארץ" ההיא בשנה ההיא, מדגישים את הברכה.

אף אם החידוש הוא בכך, שכיון שמדובר בארץ קשה ובשנה קשה, הרי גם נתונים אלו גורמים לכך שהשדה לא יהיה כלי ראוי לברכת ה' שמעל הטבע, בדומה לכך שקושי הארץ משפיע על נתון אחר, על ה"שנה", וקושי השנה משפיע על ה"ארץ" – ובכל זאת חלה כאן הברכה באופן המופלא של מאה שערים, בכל זאת משתמע מתוכן הפסוקים, שב"וימצא... מאה שערים" הכוונה היא להדגיש את הכמות, את ריבוי השפע הממשי

12 והוכחתו של רש"י לפרש כן, הוא מ"ש "ההיא שתי פעמים (ולכאורה חול"ל "בארץ" ובשנה ההיא וימצא גו"*)". ואולי יל"פ שכוונת רש"י ב"שניהם למה לומר" הוא למ"ש שתי פעמים ההיא.

(*) וגם אז ה' מובן מ"ש לעיל בהערה 10. כי מזה ש"יורע" כתוב בתחילה ו"וימצא" בסוף, מובן שכל אחד מהם קאי אדסמיך ל' "יורע" על "בארץ" ו"וימצא" – על "בשנה" (ואין צורך לכתוב בשביל זה "ההיא" שתי פעמים. ורק לאחר שנאמר "ההיא" שתי פעמים (מצד טעם ה"ל"). נאמר "וימצא" לפני "בשנה ההיא" בכדי להדגיש יותר ש"וימצא" קאי על "בשנה").

שנתן הקדוש־ברוך־הוא ליצחק, ולא רק את הפלא שהיה בכך. כפי שמוכח מן הנאמר בהמשך הפסוקים: "ויגדל האיש... עד כי גדל מאד". לכן קשה לומר, שב"מאה שערים" הכוונה היא לפי מאה ממה שאמור לצמוח בארץ קשה ובשנה קשה, שהרי למרות הפלא העצום שבכך, בכל זאת אין זה שפע עצום, ואף סביר להניח, שהכמות של "מאה שערים" של ארץ ושנה קשות אף קטנה מכמות אחת של ארץ ושנה טובות.

לפיכך מביא רש"י את הפירוש "אומד זה למעשרות היה". לפי פירוש זה יוצא, שהיתה כאן ברכה כפולה: ראשית, היתה ברכה בצמיחת התבואה, שלמרות הארץ הקשה והשנה הקשה צמחה התבואה כאילו היו ארץ טובה ושנה טובה. ורק לאחר הצמיחה הרבה כבארץ טובה וכבשנה טובה, הוכפלה התבואה בבת אחת פי מאה.

ד. מדוע נעשה נס החורג ביותר מדרך הטבע?

אך גם על פירוש זה אפשר לשאול: כיון שהקדוש־ברוך־הוא רצה להעניק שפע כה רב בתבואתו של שדה יצחק – פי מאה מכמות התבואה הצומחת בארץ טובה ובשנה טובה – יכולה היתה ברכה גדולה זו להתקיים כולה בצמיחת התבואה, שהשדה יצמיח מלכתחילה כמות גדולה זו במלואה. מדוע היתה הצלחת התבואה עצמה מוגבלת לכמות אחת (אלא שהיתה בכך ברכה, שלמרות שהיו ארץ קשה ושנה קשה צמחה תבואה כבארץ וכבשנה טובה), ורק לאחר מכן הכפילה פתאום התבואה את עצמה פי מאה?

יותר מכך: מובן בפשטות, שכיון שהקדוש־ברוך־הוא קבע ברצונו שהעולם יתנהל לפי חוקי הטבע, ואף לגבי חלק מהם הוא כרת ברית ש"לא ישובתו"¹³, הרי לא יעשה הקדוש־

13 נח ת, כב.

על העצם (חיות) דמשיח, כלומר, התגלות מציאותו (מציאות שקיימת גם לפני למלכות) בתור מלך המשיח, ולאחרי התגלות מציאותו (אור שבו אין ערוך מאורו של משיח), מתחילה ההתגלות לעיני כל ע"י פעולותיו (אור של משיח).

ועפ"ז מובן שעיקר החידוש דביאת המשיח הוא בהתגלות מציאותו (מצאתי דוד עבדי"⁷), כי, כל פרטי הענינים שלאח"ז (התגלותו לעין כל ע"י פעולותיו לגאול את ישראל, וכל הענינים דימות המשיח), באים כתוצאה והסתעפות מהתגלות מציאותו, וכלולים בה.

. . . ובנוגע לפועל – "המעשה הוא העיקר"⁸. . . צריך כאו"א מישראל להוסיף ביתר שאת וביתר עוז בהדגשת הענין ד"כל ימי חיך להביא לימות המשיח", ע"ז שכל מציאותו, תיכף כשניעור משנתו, חדורה בהחיות דמשיח (שזוהי עצם מציאותו של כאו"א מישראל, משיח שבו) שמביאה לימות המשיח.

. . . ויה"ר והוא העיקר – שבתחלת חודש כסלו, חודש הגאולה, תבוא בפועל ובגילוי הגאולה האמיתית והשלמה, התחלת הגאולה ושלמותה, ע"י משיח צדקנו – "יעמוד מלך מבית דוד כו", עד ש"יתקן את העולם לעבוד את ה' ביחד, שנאמר⁹ אז אהפוך אל עמים גו' לעבדו שכם אחד"⁵.

וכמרומו גם בסיום וחותרם ההפטר דשבוע שעבר . . . ההפטר דשבוע שעבר מסתיימת בהכרזה "יחי אדוני המלך דוד לעולם"¹⁰ – נצחיות מלכות דוד שנמשכה במלכות שלמה, ששלמותה ע"י המלך המשיח שהוא "מבית דוד ומזרע שלמה"¹¹ – שתוכנה של הכרזה זו הוא התגלות

(6) "מאותן הבאים מבני דוד ועדיין ה' להם ממשלה גם בגלות . . . כגון רבינו הקדוש" (חדא"ג מהרש"א לסנהדרין צח, ב).

(7) תהלים פט, כא.

(8) אבות פ"א מ"ז.

(9) צפנ"ג, ט.

(10) מ"א א, לא.

(11) סהמ"צ להרמב"ם מל"ת שסב. פיה"מ סנהדרין ר"פ חלק יסוד ה"ב. אגרת תימן.

הוספה בשורת הגאולה

ממ.

הנקודה העיקרית שבחיי כאו"א מישראל וכללות ישראל במשך כל הדורות: "כל ימי חייו להביא לימות המשיח"¹, ובהדגשה יתירה בדורנו זה ובתקופתנו זו, כמדובר כמ"פ בתקופה האחרונה (שכבר נשלמו כל הענינים וצריכים רק לקבל פני משיח צדקנו בפועל ממש).

... "כל ימי חייו" – פירושו בכל רגע ורגע שהאדם חי, הן ביום והן בלילה, הן ער והן יום, שגם אז הוא חי ע"י נשימת האויר ("כל הנשמה תהלל יה", "על כל נשימה ונשימה שאדם נושם כו")² שמוכרח להיות בכל רגע ורגע (משא"כ אכילה ושתיה). ו"כל ימי חייו להביא לימות המשיח" – פירושו שהחיות שלו (בכל רגע ורגע) הוא בהבאת ימות המשיח, כלומר, לא רק בשעה שחושב ומדבר ועושה פעולות להבאת המשיח, אלא עצם חיותו ("חייו") הוא להביא לימות המשיח.

... ובפרטיות יותר:

הענין ד"כל ימי חייו להביא לימות המשיח" מתבטא בכך שתיכף כשניעור עצם הנשמה (שמתגלה עצם מציאותו ורק העצם) מרגיש בנשימת האויר ענינו של משיח – אויר של משיח, ובלשון חז"ל³ "רוחו של מלך המשיח".

ויש לומר, ש"אויר (רוח) של משיח" הוא למעלה גם מ"אורו" של משיח, כי, אור של משיח מורה על ההתגלות דמשיח ע"י פעולותיו (כמו "ילחם מלחמות ה'" עד ש"נצח"⁵, וכיו"ב), משא"כ אויר של משיח מורה

(1) ברכות יב, סע"ב – במשנה.

(2) תהלים בסופו. ב"ר פי"ד, ט. דב"ר פ"ב, לו.

(3) ב"ר פ"ב, ד. פ"ח, א.

(4) זח"ג לז, ב. נת' בלקוטי לוי"צ לזח"ג ע' ריט ואילך.

(5) רמב"ם הל' מלכים ספ"א.

לקוטי

תולדות

שיחות

הקדוש-ברוך-הוא לגמול ליצחק עבור מצות מעשר רוח של "מאה שערים", עדיין ניתן היה לעשות זאת באופן שתהיה לו אחיזה בטבע: למשל, שיצחק ימכור את התבואה במחיר כה גבוה, פי מאה משוויה¹⁷, וכדומה. מדוע ניתן לו דוקא השכר של "מאה שערים", הנוגד לחלוטין את גדרי הטבע?

משום כך מציין רש"י שפירוש זה על "מאה שערים", שהתבואה הכפילה את עצמה מאליה, הוא מאמר של "רבותינו" – כלומר, קשור ללימוד בדרך ההלכה, דרך הדרש – ולא פירוש לפי הפשט ממש. הפירוש לפי פשוטו הוא, שהברכה שרתה בזמן צמיחת התבואה, ולכך יש אחיזה בטבע. ולכן מקדים רש"י את הפירוש "ועשתה על אחת שאמדה מאה" לפני הפירוש "אומד זה למעשרות היה", כי הוא סובר שזהו הפירוש העיקרי.

ברוך-הוא נס שישבור את חוקי הטבע, כאשר אפשרי שאותו שפע יגיע בדרך הטבע¹⁴. ואף כאשר הכרחי, כביכול, להזדקק לנס, הרי אם אפשר להגיע לכך על ידי נס הקרוב יותר לטבע, אין נעשה נס הנוגד לחלוטין את חוקי הטבע¹⁵.

ואם כך, השאלה בעניננו קשה יותר: ברכה כפולה זו יכולה היתה להינתן מיד עם צמיחת התבואה, שמלכתחילה תצמח "בארץ ההיא ובשנה ההיא" כמות הגדולה פי מאה מהצומח בארץ טובה ובשנה טובה, ואז הנס קרוב יותר לחוקי הטבע. מדוע בכל זאת ניתנה כאן הברכה על ידי נס – "מאה שערים" לאחר צמיחת ומידת התבואה – שאין לו כלל אחיזה בטבע והוא "מנקר את העיניים"?

ה. הברכה בזכות המעשרות

ואכן, רש"י עצמו מבהיר זאת: כאשר ברצונו לומר שהערכת השערים היתה לאחר הצמיחה, הוא מבטא זאת במלים: "אומד זה למעשרות היה". לכאורה, אם בכוונת רש"י לספר רק אודות זמן האומד, הוא היה צריך לציין במפורש, שהאומד היה לאחר הצמיחה, ולא להסתפק ברמז לכך על ידי המלה "למעשרות"?

ההסבר לכך הוא, שבאומרו "למעשרות היה" משיב רש"י גם לקושיה שהזכרה לעיל: נס זה אכן התרחש רק לאחר הצמיחה, כי הברכה של "מאה שערים" הגיעה בזכות מצות מעשר¹⁶ המקיימת רק מאוחר יותר, ולכן, דוקא לאחר שהתבואה כבר בשלה ויצחק מדד את כמותה לצורך מעשרות, רק אז, בזכות זאת – "וימצא... מאה שערים".

אך עדיין פירוש זה קשה: אילו רצה

(14) ראה דרשות הר"ן ד"ח הקדמה הא' – הובא בלקו"ש ח"ג [המתורגם] ע' 225. עיי"ש.

(15) וכחציו בעשיית התיבה בכפר – מפני חזק המים כו' (רש"י נח ו, יד) ועוד.

(16) ראה עד"ז גם ספורנו כאן.

(17) ובלשון הספורנו: שמכר תבואתו בדמים יקרים.

(18) היום יום ע' כד.

(19) באוה"ת פרשתנו קלט, ב.

כלשהי בטבע. לעומת זאת, הדרגה של "מאה שערים" כפי שהם בכיוון של העלאה, אינה קשורה למגבלות העולם, אלא להיפך: תכלית ה"העלאה" היא להתרומם ולצאת מן העולם. ולפיכך, הניסים מדרגה זו הם באופן של שידוד הטבע.²⁰

וזהו ההסבר של שני הפירושים של רש"י ל"מאה שערים" בפנימיותם:

מצד חמישים השערים (מתוך "מאה שערים") שבכיוון של המשכה, יש לבאר שהברכה שרתה בעת צמיחת התבואה – במגבלות הטבע²¹. ואילו מצד חמישים השערים בדרגה השניה יוצא, שהברכה שרתה לאחר הצמיחה ולאחר המדידה המדוייקת של התבואה, כי הניסים הנובעים מדרגה זו, הם באופן של שידוד הטבע.

ודרגה זו של העלאה הושגה על ידי שיצחק מדד את התבואה לצורך מעשר, כי גם תכלית המעשר היא העלאה מלמטה למעלה²², ולכן גם האור הנובע על ידי עבודה זו היה בכיוון של העלאה.

ז. "רבותינו" משנים אפילו

מדידה של תורה

בדברי רש"י "אומדן זה למעשרות היה" יש ענין נוסף: כיון שמצות מעשר נקבעה באופן שההלכה דורשת למדוד את התבואה ועשירית ממנה היא המעשר – יוצא, שעצם ה"אומדן" הוא מציאות של תורה, מדידה של תורה: התורה פוסקת וקובעת שכמות התבואה היא

(20) ראה רמב"ן ר"פ וארא. אכן עורר שם ו. ג. אה"ת ראה ע' תשפט. וראה גם ביאורו סג, סע"א. ד"ה פתח אלי, ברוך שעשה ניסים תשט"ז (סה"מ מלוך ח"ה ע' קה, ע' קטו). ובכ"מ.

(21) ובדבר הסמוי מן העין (ראה בשו"ג להערה 7, שכל זמן שלא נמדד – גם לאחר שנאמד, שורה בו הברכה כדבר הסמוי מן העין). וג"ו הו"ע אחד עם מ"ש בפנים, כי הברכה שבדבר הסמוי מן העין הוא ע"ד נס נסתר המלוכש בדרכי הטבע (בחי"ר ר"פ תשא, הובא באוה"ת תבא ע' תתצ"א).

(22) ראה בארוכה לקו"ש ח"ה [המתורגם] ע' 71 ואילך.

כך וכך. ובכל זאת, התבואה "יצאה" מאומדן זה והכפילה את עצמה פי מאה. אפילו המדידה של התורה התבטלה.

מתעוררת השאלה: כאשר מדובר על מדידה של המציאות, אפשר להבין זאת. אך כיצד ייתכן שיחול שינוי במדידה הנקבעת לפי תורת אמת? על כך אומר רש"י "ורבותינו אמרו": "רב" הוא גדול, בעל-הבית (=אדון). וזהו המשמעות של "ורבותינו אמרו", שאמרו זאת גדולים, אדונים על הכל, שהם יכולים לשנות גם מדידה של תורה.

כאשר יהודי לומד תורה באופן שהתורה מתאחדת עמו ונעשית "תורתו" שלו²³, אשר כמובן, גם לפי פשוטו, רק אז הוא יכול להיות לאחד מ"רבותינו", להיות בעל הבית על התורה, כביכול, ועליו אמרו חז"ל²⁴ "מאן מלכי? – רבנן, שרבנן הם האדונים והמלכים, וכפי פסיקתם, כך היא המציאות.

כמאמר חז"ל על הפסוק²⁵ "לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל", אפילו כאשר רבנן "אומרים לך על ימין שהוא שמאל ועל שמאל שהוא ימין". כלומר, אפילו ענין אשר תורת אמת מגדירה שהוא שמאל²⁶, וחז"ל

(23) קדושין לב, ב. ע"ז יט, א. (24) ראה גיטין סב, סע"א. וז"ג רגג, ב. ולהעיר מקידוש החדש – שבו תלוי כל המועדות והמצוות שבהם – אשר תלוי הוא בב"ד, גם כשהם מזידין (ר"ה כה, א).

(25) שופטים יז, יא. ספרי שם. פירש"י שם. ויומנת יותר הכתוב בפנים – עפ"מ ש"כ משו"ת הרשב"א תולדות אדם ח"ב סכ"ב, משו"ת הרא"ש, ס' החינוך מצוה תצו, ס' זכרונות פ"א וכו' שלא תסור נאמר על כל הדורות (ולאו דוקא על ב"ד הגדול – כדעת ס' יראים סל"א (שצח). תו"ת בשופטים).

(26) בספרי שם: מראים בעיניך. ובכמה ממפרשי רש"י, שכ"ה הכוונה גם בפירש"י. ועפ"ו מתרצים הסתירה מירוש' הוריות (פ"א מ"א) דדוקא באומרים על ימין שהוא ימין ושמאל קד"ה דאיכא קרא אתא אפילו מזידין, אבל מלשון רש"י (שפירוש גם לבן חמש למקרא ואין מקום לרמזים) "על ימין כו' ועל שמאל כו'" (ובפרט שמשמית התיבות "מראים בעיניך" שבספרי), מוכח שכונתו ל"ימין" ו"שמאל" ממש, כבפנים.

וראה גם גו"א שם: "ימין ושמאל כמשמעו, דאף אם הם טועים בדין כו'". עיי"ש. וכן מוכח מהרמב"ן כאן ובסמ"צ דלהלן. ובפרט דכותב דזהו כענין דקדק"ה. (אבל ראה פתח

הדין ייקבע גם על ידי ביטול העדות שנתקבלה לפני כן, ואשר לפיה נפסק אחרת (מציאות של תורה) וכדומה.

זהו ההסבר לדברי הגמרא²⁹ "כמה טיפשי שאר אינשי דקיימי מקמי (=אשר קמים לפני) ספר תורה, ולא קיימי מקמי גברא רבה (=ואינם קמים לפני אדם חשוב), דאילו בספר תורה כתיב³⁰ ארבעים, ואתו רבנן בצרו חדא (=ובאו חכמים והפחיתו אחד) – שחכמים הם בעלי הבית על התורה. התורה העניקה להם כח לבטל³¹, כביכול, את המדידות של התורה.

וכשם שאומרת זאת הגמרא שם לגבי הענין של "סור מרע", שבכוחם של חכמים להפחית את היסורים, את המכה הארבעים, של יהודי, אפילו יסורים הכתובים בתורה, כך גם לגבי "ועשה טוב", שבכוחם של "רבותינו" לעורר השפעה מלמעלה בכמות עצומה ולבטל את כל המדידות, אפילו את מדידת התורה בברכה³² – שיגיע רב טוב בבני חיי ומוזני, ובכולם – ריחוי.

(משיחת ש"פ תולדות תשכ"ז)

ושמאל דדיני תורה (ראה ברמב"ן עה"ת "איך אוכל החלב כו' אחרוג האיש הנקי"), כ"א גם בנוגע לטבע. ועדיין צ"ע.

(29) מכות כב, ב.

(30) תצא כה, ג.

(31) וכה' "אתו רבנן בצרו חדא". וברמב"ם רפ"ז מהל' סנהדרין: אמרו חכמים כו' לט' שאם יוסיף לו אחת נמצאת שלא אכרו אלא מ' הראויות לו (ופי' השני בדברי הרמב"ם שבכס"מ – לא זכיתי להבין). ובפיה"ש "לא נכה ארבעים... דרך שמירה" (סייג). ופרש"י, ריטב"א, מאירי, הרא"ש סוף קידושין – הוא כפשוטו ל' הש"ס וכתרגום יב"ע. וכתרגום מוכח בתוספתא פ"ד ה"ז (ראה צפע"ג למכות). אבל מש"כ במדב"ד (פ"ה, כא) ובתנחומא ס"פ קורח – ל"פ גם אליבא דרש"י כו' וכדעת תיב"ע. ואכ"מ. (32) וי"ל שזה הפי' ד"תן ויחזור ויתן" (רש"י לקמן כו, כח).

אומרים על כך שהוא ימין, פוסקת התורה עצמה: "לא תסור..." – יש לשמוע להם.

ויש לומר, יותר מכך, שעל ידי כך שחכמים אומרים על שמאל שהוא ימין – הוא נעשה ימין. כאשר התורה, תורת אמת, פוסקת "לא תסור", אין הכוונה לומר שהדבר עצמו אכן נשאר "שמאל" ובכל זאת ציוותה התורה שלמעשה ינהגו להיפך, כי חכמים אומרים שזהו "ימין", שהרי באמת לא ייתכן שתורת אמת תצווה לפעול בניגוד לאמת, אלא הכוונה היא, שלמרות שדבר זה מוגדר מצד תורת אמת "שמאל", הרי התורה עצמה העניקה לרבנן את הכח לשנות, שעל ידי פסקם, ישתנה הדבר שהיה, לפני פסקם, שמאל, להיות באמת "ימין".

בדומה לנאמר בתלמוד הירושלמי²⁷ על הפסוק "לא-ל גומר עלי", שעל ידי פסק דין של בית דין בענין קידוש החודש ועיבור השנה משתנים הטבע²⁸ והמציאות, והרי ייתכן שפסק

עינים לר"ה כה, א. ובשד"ח ח"ב כלל לא תסור (מס' טהרת מים) שהם דברים פשוטים (!) והסתירה מהירוש' – מתרצים דבירוש' קאי קודם שדנו בסנהדרין עד"ז אבל לאחר שדנו "חייב לקבל דעתם אחר ההסכמה עכ"פ" ועפ"מ ש"כ הרמב"ן בסה"מ שורש א (וכ"כ החינוך מצוה תצו) – וראה צפע"ג (להרצ"ב) להוריות (ב, ב) ולירוש' שם ולפ' שופטים. תו"ת לפ' שופטים שם.

וכבר שקו"ט בראשונים ואחרונים בנדו"ד בכלל ובתיווך הספרי והירושלמי בפרט. וש"נ (נוסף על הנ"ל) להס' חידושי הר' דוד בנופיל לסנה' פז, א (נדפס מחדש בס' סנהדרי גדולה – ירוש' תשכ"ח). ס' יראים מצוה לא (שצח). יד המלך (ממרים פ"א). באר שבע להוריות. תפין ה' שם. שער יוסף (להחיד"א) שם. כבר לאדון לירוש' הוריות. עמודי ירושלים שם. ריב"א, הרא"ם, ט"ז, תורת משה (להחח"ט) – עה"ת. דברי סופרים (להר"א וואסרמאן) סי' ג"ד. תו"ת למשפטים (חי"ו, ערצ"ג). הערות לחי' הר"ד בנופיל הנ"ל.

(27) נדרים פ"ז ה"ח. ועוד.

(28) ועפ"י ל' דימין ושמאל שבנדו"ד הוא לא רק ימין

לזכות

כ"ק אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח